

Ostrá, Růžena

[Šabršula, J.; Hampl, Z.; Uhlíř, V.; Smrčková, J. Úvod do srovnávacího studia románských jazyků]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1964, vol. 13, iss. A12, pp. 254-255

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101287>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

abnegation; macrocosm, madcap, madder, Maecenas, maenad, maestro, maffick, magnetic tape, magnificat, magnification, Maharaja(h), Maharanee, Mahatma, mah-jong(g), mahout, maiden-head. (The Dictionary, however, fails to give the popular expression *elevenes*, which deserves many a foreign student's attention because of its pronunciation — [i'levnziz]. In spite of these additions, the second edition has as many as 327 fewer pages than the first. This has been achieved by smaller print (the highest possible number of lines to a page being respectively 58 and 67 in the first and the second edition) and greater economy of space in general, the omission of about 400 drawings, the relegation of abbreviations, geographical names and Christian names to the useful indexes at the end of the Dictionary, and last but not least by the abridgement of the definitions. The first edition has the following to say about the mole: 'a small animal with a thick, dark, velvet-like fur. It lives underground most of the time and makes burrows (or tunnels). Because its small eyes cannot see well, the expression *blind as a mole* means "quite blind"'. The second edition merely states: 'small, dark-grey fur-covered animal living in tunnels (or burrows) which it makes in the ground. *blind as a ~* seeing badly.' The abridgement of definitions seems to be justified by the fact that the second edition of the Dictionary is intended for more advanced users than the first edition was. (For the less advanced, two other, considerably shorter, dictionaries have been prepared by Mr Hornby, in co-operation with E. C. Parnwell: *The Progressive English Dictionary* and *An English Reader's Dictionary*.) One may only ask whether the frequent omission of the articles, carried out by the second edition in accordance with common lexicographical practice, can really be regarded as a change for the better. The keeping of the articles was a generous concession of the first edition to the foreigner who often finds them a formidable stumbling block on his road to better English. It was certainly in keeping with the invaluable information given by the Dictionary on the countability and uncountability of nouns (see more on this point below).

It is an improvement that the second edition introduces the asterisk in the phonetic transcription of the caption-words to mark the possible occurrence of the linking [r]. One might wish however, for greater consistency in italicizing the mixed vowel liable to be dropped in rapid speech. Another improvement on the first edition is the total increase in the number of illustrative examples. This is warmly to be approved of, for a wealth of examples gives the user the opportunity to study the word in a wider range of contexts.

A truly unique feature shared by both editions are the instructions how to use the word in a sentence. This applies especially to verbs and nouns. The verbs are referred to numbered verb patterns (given in full at the beginning of the Dictionary); the various meanings of nouns, on the other hand, are frequently accompanied with indications as to whether they render the noun countable (C) or uncountable (U). Any amplification in this respect brought by the new edition is doubly welcome. (New, for instance, are the useful notes on *to wash up* and *forward*. According to them, the *up* in the former refers to a number of dishes, etc., to be washed, and does not admit of being used in the case of a single article; *forwards*, the '-s' -variant of the latter, is rare and not much used except in *backward(s)* and *forward(s)*). Welcome is all the new grammatical information given under *some, may, must*. Etc., etc.) Further editions should continue along this line. (Why not add an example of the 'to be said + infinitive' construction, or illustrate the difference in the uses of the infinitive and the gerund with *to be accustomed*, or indicate that both *at* and *in* can occur after the noun/adjective *expert*?) Perhaps even a much more enlarged edition of the Dictionary, in fact one constituting a fourth volume of the Oxford series of dictionaries for students (and teachers) of English, would find an appreciative public of users.

Like the first, the second edition of the Advanced Learner's Dictionary of Current English is to be warmly recommended as a highly valuable vade-mecum for every Anglicist who wants to speak and write good English.

Jan Firbas

Šabršula—Smrčková—Uhlř—Hampejs: Úvod do srovnávacího studia románských jazyků

Koncem minulého roku vydala filosofická fakulta Karlovy university ve Státním pedagogickém nakladatelství učební text, který se od běžných vysokoškolských skript příznivě odlišuje normalisovaným knižním formátem a tiskem. I jinak však je Úvod do srovnávacího studia románských jazyků, vypracovaný kolektivem autorů pod vedením J. Šabršuly a určený pro posluchače filosofické fakulty, publikací velmi zajímavou.

Text je rozdělen do čtyř částí. První z nich je věnována obecným otázkám vývoje jazyka, vývoji románského jazykozpytu, místu latiny v indoevropském jazykovém společenství, stručnému přehledu morfologie a syntaxe spisovné latiny a charakteristice lidové latiny se zdůrazněním

jejich odlišností od latiny klasické. Zatím co kapitoly, věnované latině, jsou vskutku pozoruhodné svou přehledností, stručností a výstižností, je možno mít k některým částem prvních dvou kapitol určité výhrady. Vzhledem k tomu, že jde o úvod do romanistiky, byla by podle našeho názoru na místě co možná nejširší informace o různých směrech, jimiž se romanistická studia ubírala, bez ohledu na to, zda šlo o směry více či méně idealistické; vždyť každý z nich vývoj romanistiky určitým způsobem ovlivnil a měl svůj podíl na její cestě kupředu. Správným se nám nezdá ani to, že tato kapitola, která ve stručnosti tak výstižně pojednává o romanistice sovětské a rumunské, věnuje československé romanistice vlastně jen třířádkovou zmínku.

Druhá část textu se zabývá rozrůzňováním lidové latiny v souvislosti s rozrůstáním a posléze s rozpadem římského imperia, dnešním zeměpisným rozložením románských jazyků a jejich všestranným srovnáváním fonetickým, morfologickým, syntaktickým a lexikálním. Tato část vypracovaná s relativně velkou podrobností a přiblížející ke všem základním problémům srovnávací romanistiky, je těžištěm celého skriptu. U hláskových změn se autoři správně omezili pouze na nejzákladnější rysy, charakterizující jednotlivé oblasti Romanie, a pominuli různé zvláštní případy, kterých je velké množství a jejichž uvedení by nutně bylo na úkor jasnosti a konciznosti výkladu. O to více pozornosti se pak věnuje srovnávání syntaxe románských jazyků a při uvádění dokladů, juxtaponovaných nebo jinak názorně uspořádaných, se mimo jiné velmi hojně čerpá z rumunštiny.

Kratičká třetí část je věnována stručně informaci o některých teoriích vzniku románských jazyků a shrnujícímu pojednání o současném stavu řešení této problematiky. Čtvrtá část konečně je souhrnem krátkých a většinou velmi výstižných studií o vývoji jednotlivých románských jazyků (včetně provensálstiny, katalánštiny, rétorománštiny, sardštiny a dalmatštiny); pro svou stručnost a hutnost se jistě bude těšit velké přízni studentů romanistiky.

K různým kapitolám textu je ovšem možno mít určité dílčí připomínky, z nichž uvedeme alespoň některé: v odstavci, věnovaném adjektivnímu členu v rumunštině (str. 94), nepovažujeme za správnou formulaci, že tento člen stojí vždy za substantivem; v superlativu může stát před ním. Stojí ovšem vždy před adjektivem. Podobně máme za to, že v poznámce o španělských slovesech *ser* a *estar* není správné tvrzení, že *estar* označuje přechodné umístění; *estar* totiž je při označení místa vždycky (str. 120). Na str. 118 by snad bylo záhodno aspoň upozornit na významový rozdíl mezi špan. *haber* a *tener* ve funkci pomocného slovesa. Na str. 79 násaráží, že je ve francouzštině za samostatnou nosovku považováno *oin* ale nikoli *ien*, atd.

Závěrem možno říci, že se autorům Úvodu do srovnávacího studia románských jazyků podařilo vytvořit učební text vysoké odborné a pedagogické úrovně. Jejich velkou zásluhou je to, že se při názornosti a stručnosti skriptu většinou dovedli vyhnout zjednodušování a že na rozdíl od mnohých zahraničních příruček o srovnávací romanistice systematicky věnují pozornost také rumunštině. S ohledem na nedostatek vysokoškolské učebnice podobného zaměření se domníváme, že by tento učební text mohl být po nepřliš velikých úpravách a doplněních publikován jako učebnice.

Růžena Ostrá

Witold Mańczak: Phonétique et morphologie historique du français (Lódz—Warszawa—Kraków, Państwowe wydawnictwo naukowe 1962, 201 str.)

L'auteur, qui s'intéresse à différents problèmes de la linguistique générale, s'adresse, cette fois, aux étudiants de la romanistique en leur présentant un manuel bien pensé et permettant de comprendre l'évolution historique du français. Il traite des changements phonétiques, graphiques et morphologiques (flexion et formation des mots).

L'ouvrage contient des explications originales. L'auteur interprète beaucoup d'irrégularités phonétiques par le fait que les morphèmes, les mots et les groupes de mots fréquemment employés subissent souvent des réductions extraordinaires de leur volume. C'est le résultat de la tendance au moindre effort (cf. pages 13—16 et passim).

M. Mańczak établit quatre lois (nous dirions: quatre tendances) du développement morphologique par lesquelles il explique la grande majorité des changements morphologiques:

1° Le nombre des mots et des morphèmes de sens identique diminue plus souvent qu'il n'augmente.

2° Les groupes de mots remplacent plus souvent les mots que vice versa; les mots et les morphèmes plus longs remplacent plus souvent les mots et les morphèmes plus courts que vice versa.

3° Les mots et les morphèmes plus courts se maintiennent ou conservent un caractère archaïque plus souvent que les mots et les morphèmes plus longs, et ces derniers sont plus souvent refaits d'après les premiers que vice versa.“